

CHUYỆN LẠ KỲ CỦA ÉP XÂY CA.

M. GORKI

Tkt

KIM ĐÔNG

A. Kondi

M. GOR - KI

CHUYỆN LẠ KỲ
CỦA
ÉP - XÂY - CA

Đức Mẫn dịch

(In lần thứ hai)

Bìa và minh họa của VŨ ĐỨC HẠNH

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐÔNG – HÀ NỘI 1987

CON CHIM SẺ NHỎ

Loài sẻ cũng cứ y như loài người: các bác sẻ lớn, bác trai cũng như bác gái, sống té ngắt, mọi chuyện cứ nói như trong sách, còn bọn trẻ thì sống theo ý riêng mình.

Ngày xưa có một con chim sẻ nhỏ mỏ vàng tên là Pu-đich. Nó sống trên cửa sổ một nhà tắm, khuất sau chiếc rầm trên cùng, trong cái tổ ẩn cung kết bằng xơ gai, rong khô và nhiều thứ sợi mịn khác. Bay chuyền thì chú chưa thử lần nào, nhưng chú vẫn thường dập dập đôi cánh và ngó ra ngoài tổ: chú muốn xem cái thế giới rộng lớn này ra làm sao và liệu nó có thích hợp với chú không? Mẹ chú hỏi:

— Chich ! Chich ! Thế nào ? Thế nào ?

Chú rung rung đôi cánh, nhìn xuống đất và chép chép miệng :

— Trời đất gì mà tối tăm quá, tối tăm quá !

Cha chú bay về, thả cho chú mấy con sâu, miệng tíu tíu kêu :

— Thích không ? Thích không ?

Mẹ sẻ tán thành :

— Thích ! thích !

Còn Pu-đích vừa nuốt trứng mẩy con sâu vừa nghĩ :

« Có gì mà cha mình phải vênh vang thế nhỉ ? Cho mình được mẩy con sâu có chân mà cũng làm ra vẻ ghê gớm lắm ! »

Rồi sẽ lại thò đầu ra ngoài tò, lại nhìn ngắm mọi vật.

Mẹ sẽ lo lắng bảo :

— Chích ! Chich ! Pu-đích ! Ngã thi chết !

Pu-đích vẫn hỏi :

— Làm sao mà chết ? Làm sao mà chết ?

Cha sẽ vừa sửa soạn bay đi kiếm mồi vừa giảng giải cho con :

— Làm sao à ! Ngã xuống đất thì mèo nó nuốt sống, khiếp !

Thời gian cứ thế trôi qua, mà cánh Pu-đích thi lại mọc rất chậm.

Một hôm trời nổi gió to. Pu-đích hỏi :

— Gi thế, mẹ ? Gi thế, mẹ ?

Mẹ sẽ giải thích :

— Gió đấy. Nó sẽ thốc vào lưng con và sẽ hất tung con xuống chỗ con mèo !

Điều mẹ nói không làm Pu-đích hài lòng.

Chú bảo :

— Thế tại sao cây cối lại nghiêng ngả ? Cây cứ việc đứng yên, có phải là hết gió không ?

Mẹ cố giải thích cho chú hiểu rằng không phải như thế, nhưng chú không tin, cứ thích cất nghĩa mọi việc theo cách riêng của chú.

Một bác nông dân đi qua nhà tắm, hai tay vung vẩy. Pu-đích bảo :

— Lông cánh bác này bị mèo nó vặt truôi hết, chỉ còn toàn xương !

Mẹ chú bảo :

— Đây là người. Người thi làm gi có cánh !

— Sao lại thế ?

— Người có cái tài sống không cần cánh, bao giờ người cũng nhảy bằng chân, hiểu chứ ?

— Như thế đẽ làm gì ?

— Nếu họ có cánh, họ sẽ đi bắt loài sẻ chúng ta, như là bố mẹ vẫn đi bắt ruồi ấy...

Pu-đích nói :

— Chiếp ! Chiếp ! Chưa chắc, chưa chắc đâu ! Ai mà chả phải có cánh. Chi... ếp ! Ở trên trời thích hơn ở dưới đất nhiều chứ ! Bao giờ con lớn con sẽ làm cho mọi người bay được.

Pu-đích đã không tin mẹ ; chú chưa hiểu rằng nếu không tin mẹ thì kết quả sẽ tai hại.

Chú ngồi chênh vênh trên thành tồ và cất cao giọng ngân nga một bài thơ tự nghĩ ra :

Hỡi con người không có cánh kia

Bác có hai chân đẽ bước

Dù bác có cao lớn thật

Bác vẫn làm mới cho giun.

*Còn tôi, tôi bé con con
Nhưng tôi lại ăn giun được.*

Pu-đích hót mãi, hót mãi, hót thế nào ngã lăn ra ngoài tò. Mẹ sẽ nhào theo, còn con mèo lông hung mắt xanh đã lù lù trước mặt.

Pu-đích sợ quá xòe hai cánh, chân run lầy bầy, miệng lip bip:

— Chào chú, cháu trân trọng chào chú !

Nhưng mẹ sẽ gạt chú sang một bên, lông xù lên, trông rất dữ tợn, dũng mãnh, mồ há rộng, mắt trừng trừng nhìn thẳng vào mắt mèo :

— Pu-đích ! Bay trước đi ! Bay trước đi ! Bay lên cửa sổ .

Cơn hoảng sợ nâng chú chim con lên khỏi mặt đất : chú nhảy đại một cái, đập mạnh đôi cánh một lượt, hai lượt rồi lên được cửa sổ.

Mẹ sẽ bay theo, đuôi đã bị trui nhưng rất mừng. Mẹ đậu xuống cạnh con, mồ vào gáy chú một cái và bảo :

— Thấy chưa. Thấy chưa.

Pu-đích đáp :

— Làm thế nào được ! Có ai một lúc nêん khôn !

Còn con mèo ngồi dưới đất, gõ những túm lông sẽ mẹ mắc vào vuốt nó. Mèo nhìn mẹ con nhà sẽ — lông nó vẫn hung và mắt nó vẫn xanh — rồi kêu lên meo meo, tiếc rẻ :

— Meo, meo ! Sẽ non ngon như chuột nhất... Tiếc thật. Tiếc thật !

Thế là mọi việc yên ổn, nếu không nhắc đến một điều là mẹ sẽ trui mất lông đuôi.

CHUYỆN LÀ KÝ CỦA ÉP-XÂY-CA

Một hôm chú bé Ép-xây-ca – một chú bé rất ngoan – ngồi câu cá trên bờ biển.

Câu cá là một việc rất buồn, nếu cá đủng đỉnh không thèm cắn câu. Trời thì nóng nực. Ép-xây-ca chán quá, thiu thiu ngủ và rơi tôm xuống nước.

Rơi thế thôi nhưng chả hề gì, chú chẳng sợ hãi, cứ thế nhẹ nhàng bơi, sau đó lặn xuống đáy biển.

Chú ngồi lên một tảng đá có phủ lớp rong màu hung thật êm và nhìn xung quanh: đẹp tuyệt!

Một con sao biển đỏ thăm đang chậm chạp bò. Những con tôm hùm râu dài đang bệ vệ bước trên các hòn đá. Một con cua đang bò ngang. Khắp nơi trên các mặt đá, hải quỳ nằm chi chít như những quả anh đào to. Chỗ nào cũng thấy bao nhiêu vật lạ. Đây là hoa loa kèn biển mở rộng cánh, rung rinh dưới nước. Đàn tôm con lao vun vút như ruồi. Bác rùa biển khệnh khạng, có hai con cá xanh như đôi bướm đua giốn phía trên mai. Và đây, một con tôm cô độc đang kéo theo một chiếc vỏ sò trên các tảng đá trắng. Ép-xây-ca nhìn nó và nghĩ ngay đến câu thơ:

*Ngôi nhà của chú I-a-côp
Đâu phải là một cô xe rong.*

Bỗng chú thấy trên đầu như có tiếng kèn clari-nét the thé :

— Chú là ai thế ?

Nhìn lên, chú thấy một con cá cực lớn vảy bạc lấp lánh xanh, mắt lồi to đang nhẹ răng cười thoải mái, trông như một con cá rán trên đĩa đặt giữa bàn.

— Có phải bác vừa nói đây không ? — Ép-xây-ca hỏi.

— Sao lại là bác được ? Họ cá nhà bác có biết nói đâu !

Nhưng chú lại tự nghĩ :

« Kỳ thật ! Tiếng Đức thì mình không biết, mà tiếng cá thì lại hiểu liền ! Giỏi quá ! »

Chú ngồi ngay ngắn rồi nhìn quanh : một con cá cảnh nhiều màu bơi quanh, nó cười và nói :

— Xem kia — một con quái vật có những hai đuôi.

— Vày lại không có. Khiếp !

— Và vày chỉ có hai !

Một vài con hung hăng hơn, bơi đến tận sát mũi chú và nhạo :

— Đẹp trai lâm, đẹp trai lâm !

Ép-xây-ca bức mình : « Bậy thật ! Cứ như chúng không biết mình là người thật vậy... »

Chú định tóm lấy chúng, nhưng chúng đã lẩn dưới tay, lách mình bơi tung tẩy, dùng mũi dày vào sườn bạn, vừa trêu chọc một con tôm to, vừa

đồng thanh hát :

*Trong hốc đá có một con tôm
Con tôm nhai cái đuôi con cá
Cái đuôi ấy toàn xương cứng quá
Con tôm đâu biết được ruồi ngon.*

Còn con tôm đựng đầy bộ râu một cách hung tợn, vừa vươn dài hai cái càng, vừa lèu bàu :

– Tao mà túm được chúng mày thì tao cắt lưỡi!

« Ghê quá ! », – Ép-xây-ca nghĩ bụng :

Con cá lớn lúc này lại lượn đến :

– Chú nghe a! mà dám bảo răng loài cá cầm, hả?

– Bố tôi bảo thế.

– Bố là cái gì cơ ?

– Bố là bố... Trông cũng như tôi ấy, có điều là lớn hơn, lại có râu nữa. Lúc nào không cáu thì ông hiền lắm...

– Nhưng ông ấy có ăn cá không ?

Ép-xây-ca bỗng nhiên hoảng sợ : chẳng lẽ lại bảo là có ăn ! Chú ngang đầu lên, nhìn thấy qua lớp nước dày một bầu trời xanh đục và trên đó là mặt trời màu vàng như một cái mâm đồng, chú nghĩ một chút rồi nói dối :

– Không, ông không hề ăn cá, cá xương lắm...

Con cá liền quát lên bức bối :

– Khiếm nhã hết sức ! Có phải cá nào cũng lầm xương đâu ! Như họ nhà tôi chẳng hạn...

« Phải nói chuyện khác thoi ! – Ép-xà-y-ca nghĩ bụng và nhã nhặn hỏi :

– Bác đã lên bờ bao giờ chưa ?

– Cần lăm mới lên ! – con cá phì một tiếng cáu bẳn. – Trên ấy không có gì đẽ thở...

– Nhưng lại có những con ruồi béo ngậy...

Con cá bơi quanh chú một vòng rồi dừng lại ngay trước mũi chú và đột nhiên nói :

– Ru...ô...ì à ? Thế sao chú lại bơi xuồng đây ?

« Nguy đến nơi rồi ! – Ép-xà-y-ca nghĩ – Con cá ngu độn này có thể xơi tái mình ngay ! »

Rồi vờ như thản nhiên, chú đáp :

– Tôi xuồng đây chơi, thế thoi...

– Hừm, thế hả ? – con cá lại phì một tiếng.

– Hay chú bị chết đuối ?

– Lại thế nữa ! – chú kêu lên bức bối. – Hoàn toàn không phải như thế ! Tôi sẽ đứng dậy ngay cho mà xem và...

Chú thử đứng dậy mà không đứng được, cứ như là chú bị bọc trong một cái chăn dày không quay người được, cũng không dụng dậy chân tay được !

« Mình sẽ khóc đấy », – chú nghĩ bụng, nhưng nhận ngay ra rằng có khóc cũng không ra khóc vì nước mắt trong nước biển không nhìn thấy được. Thế là chú quyết định không cần phải khóc. Có thể chú sẽ tìm được cách khác thoát khỏi câu chuyện bức mình này.

Xung quanh cơ man nào là các loài động vật biển khác nhau. Một con chạch biển trườn lên chân chú. Trông nó giống như một con lợn bột vẽ xấu xí.

Nó rít giọng:

— Tôi muốn làm quen với anh...

Một nhánh rong lý rung rinh trước mũi chú, nghiêng bên này ngó bên kia rồi nói như trách móc Ép-xây-ca :

— Cũng được đấy ! Chẳng ra cá, chẳng ra tôm, cũng chẳng ra ốc hén, chà chà !

— Ấy thế mà tôi có thể trở thành chuyên gia hàng không được đấy, — Ép-xây-ca trả lời. Vừa lúc đó một chàng tôm hùm đã bò lên đầu gối chú ; chàng tôm vừa đảo đảo đôi mắt định trên hai sợi râu ngắn, vừa lẽ phép hỏi :

— Xin công tử cho hay đã mấy giờ rồi ạ ?

Một con mực bơi qua, trông như một chiếc khăn mùi soa ướt nước. Khắp nơi là sứa, những con sứa như những chiếc bóng bóng thủy tinh. Tai bên này của Ép-xây-ca bị một con tôm con cù buồn, tai bên kia bị một con giò mò sờ mó, thậm chí trên đầu chú cũng có những chú tép be bé dạo bước. Những chú này chui luôn cả vào trong tóc và túm giật từng sợi.

« Ồi ! ồi ! ồi ! » — Ép-xây-ca thầm kêu lên, cố gắng nhìn những người bạn mới thật thản nhiên và dịu dàng, giống như người cha nhìn chú mỗi khi chú mắc lỗi và mẹ chú đang cầu giận với chú.

Xung quanh rất nhiều cá đang lơ lửng trong

nước. Chúng nhẹ nhàng ve vẩy đôi vây, giương những cặp mắt tròn buồn tẻ như bài toán đại số ra nhìn chù ròi nói lúng túng :

Sao nó có thể sống trên đời không râu không vây?

Còn họ cá chúng ta lại không chẻ đuôi ra thành chân được!

Nó chẳng giống tôm, chẳng giống cá, về nào cũng khác!

Hay là nó giống loài bạch tuộc nhiều chân?

« Đồ ngu! – Ép-xây-ca bức bối nghĩ. – Năm ngoại môn ngũ pháp tao được hai điểm bốn kia đây... »

Rồi chú làm ra vẻ như là không nghe thấy gì hết, thậm chí chú còn định huýt một điệu sáo mồm phớt đời, nhưng không thể huýt được, vì nước biển áp vào mồm như đóng nút chai vậy.

Con cá lầm mồm vẫn tiếp tục hỏi :

– Ở dưới biển chú có thích không?

– Không... tức là – à quên, có thích chứ... Ở nhà tôi, tôi cũng rất thích, – Ép-xây-ca trả lời rồi bỗng lại thấy sợ hãi :

« Trời ơi, mình nói gì thế nhỉ? ! Nó mà cát lên thi cả bọn có thể thịt mình ngay... »

Thế là chú nói to :

– Chúng ta chơi trò gì đi, tôi thấy chán quá!

Câu ấy làm con cá lầm mồm rất thích, nó bật cười mở toạc cái miệng tròn đê lộ cả hai bên mang

lồng, rồi ve vẩy đuôi, nhẹ hàm răng sắc kêu lên bằng cái giọng bà già :

— Hay lăm ! Chơi đi ! Hay lăm ! Chơi đi !

Ép-xây-ca đè nghị :

— Ta bơi lên mặt nước đi !

— Đè làm gì chứ ? — con cá đó hỏi.

— Vì không bơi xuống sâu hơn được nữa mà !

Trên kia có ruồi.

— Ru-ô-i : Chú thích ruồi sao ?

Ép-xây-ca chỉ yêu có bố, mẹ và kem thôi, nhưng cũng trả lời :

— Thích chứ...

— Thế thi bơi, sợ gì ? — con cá nói rồi quay đầu lên cao, còn Ép-xây-ca thì ôm chặt lấy mang nó và kêu lên :

— Xong !

— Khoan ! Chú này kỳ quá, sao lại thò cẳng vào tận trong mang tôi thế này...

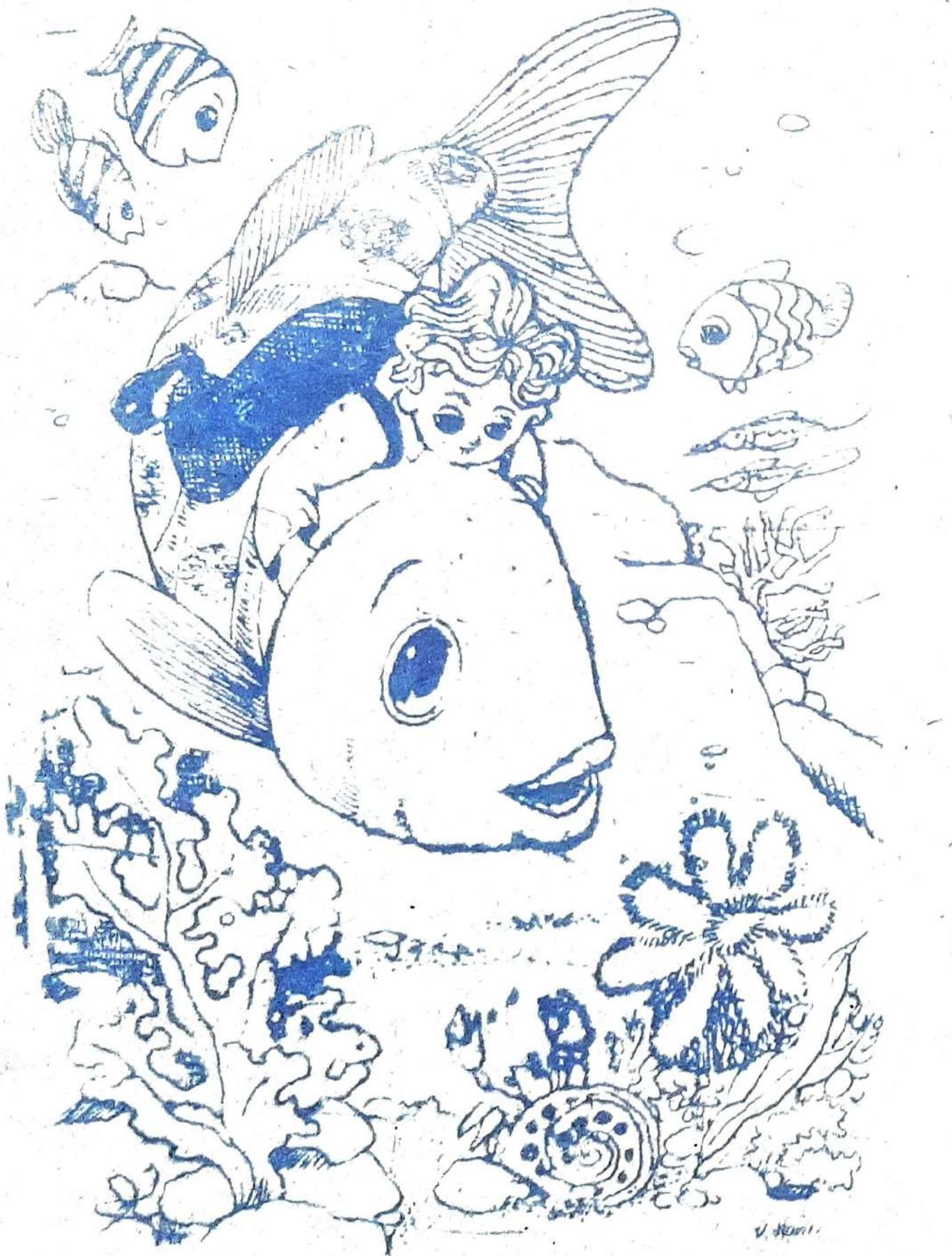
— Không sao !

— Không sao là thế nào ? Cá nào cũng phải thở mới sống được chứ !

— Trời ơi ! — chú kêu lên. — Nhưng bác tranh cãi làm gì ? Chơi thì phải thế chứ...

Nhưng chú tự nghĩ :

« Chỉ cần nó đưa mình lên cao một chút là mình sẽ ngoi lên được ».

Nhà
Con cá bắt đầu bơi. nó bơi như múa và cát
tiếng hát rất to :

Cá măng lượn cạnh cá vền

Đuôi cong, răng sắc, thân hình cùm nhom

Vừa bơi, vừa kiềm miệng ăn

Những chú cá con bu xung quanh đồng thanh
la lên :

Thật kỳ là bác cá măng

Xấu chát chèn bác cá vền đáng thương

Thật kỳ là bác cá măng.

Đàn cá bơi mãi, bơi mãi, càng lên cao chúng
bơi càng nhanh hơn và nhẹ nhàng hơn. Đang bơi
bỗng Ép-xây-ca cảm thấy đầu chú nhô lên khỏi
mặt nước.

— Ồi !

Chú mở mắt nhìn : bầu trời rực sáng, mặt trời
đùa giòn trên mặt nước, những con sóng xanh vừa
đập nhẹ vào bờ vừa reo hát ; cành cầu của Ép-xây-ca
đang trôi xa bờ, còn chú vẫn ngồi nguyên trên cái
tảng đá cũ, chờ chú lặn lùm xuống biển, và quần
áo vẫn khô nguyên !

— Chà ! — chú vừa cười với mặt trời vừa nói.
— Thế là ta đã ngoi lên được rồi.

*Trích dịch từ cuốn : « Ngày xưa có chiếc
xa-mô-va »... Nhà xuất bản « Văn học
thiếu nhi » — Mtl-ccco-va — 1975.*

Bản lềp : TRẦN ĐÌNH NAM
Trình bày : ĐỨC LIÊN
Sửa bđn in : NGỌC ANH

In 61.000 bản. Tại Nhà máy in Trần Phú Thành phố Hồ Chí Minh
Số in 08. Số xuất bản: 09/KBB. In xong 3-87. Nộp lưu chiểu 3-87.